

(/)

🏠 (/)

> 15-1600 årene, renæssancen (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Fremgang, krise og stilstand

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/den-danske-reformation>)

Fremgang, krise og stilstand

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1987

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/fremgang-krise-og-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/fremgang-krise-og-stilstand)

stilstand) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på

<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/fremgang-krise-og-stilstand>) **in** ([http://www.linkedin.com/shareArticle?](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/fremgang-krise-og-stilstand&title=)

[mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/fremgang-krise-og-stilstand&title=](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/fremgang-krise-og-stilstand&title=))

Ole Degn

Fremgang, krise og stilstand. De danske byers historie 1536-1720

Udgivet 2018 af Told- og Skatthehistorisk Selskab & Museum Tusulanums Forlag. 346 sider. Rigt illustreret. 348 kr.

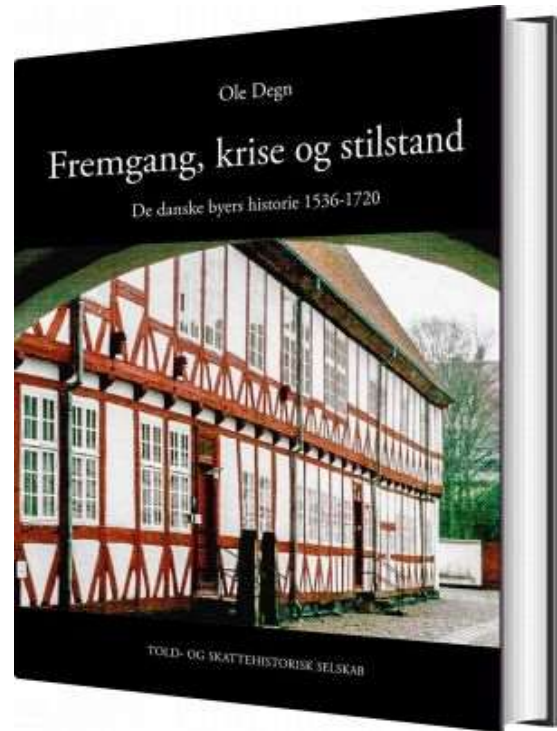
Af Christian Kaaber

Historikeren Ole Degn døde 80 år gammel i december 2017, få uger efter have skrevet forordet til det, der blev hans sidste bog: Et righoldigt oversigtsværk om de danske byers historie mellem Reformationen og afslutningen af Store Nordiske Krig. Gode kræfter med hans efterladte hustru i spidsen har færdiggjort bogen, og takket være Told-og Skatthehistorisk Selskab, Museum Tusulanums Forlag og fem generøse fonde foreligger nu et værk, som smukt afrunder Ole Degns livslange forskerflid og mange

publikationer, stedse med danskernes liv i 1500- og 1600-tallet som den røde tråd. Bogens værdifulde litteraturoversigt rummer hele 45 bidrag af Ole Degn selv, men er langt fra nogen samlet personlig værkfortegnelse. Det væsentligste af hans arbejder må være disputatsen fra 1981 "Rig og fattig i Ribe. Økonomiske og sociale forhold i Ribe-samfundet 1560-1660", hvor Ole Degn på basis af omfattende arkivstudier fremstiller det bredest mulige billede af ripenserne i den sidste del af domkirkebyens blomstringstid. Ole Degn havde en lang faglig karriere, der førte omkring såvel Aarhus Universitet som flere offentlige arkiver og sluttede ved Landsarkivet for Nørrejylland i Viborg. Ingen dansk historiker på denne side af Troels-Lund har været klædt bedre på til kaste bredt lys på de danske byers historie i 1500- og 1600-tallet, og bogen er da også første forsøg på at skabe en sådan fremstilling siden Gunnar Olsens lille bog "De danske Købstæder gennem Tiderne" fra 1943.

Bogens store billede omfatter alle større byer i Danmark, selvfølgelig også København. Og Danmark er det historiske Danmark, ikke 1920-tilskæringen. Ole Degn behandler fuldt ligevægtigt de østdanske byer og byerne i hertugdømmet Slesvig, Sønderjylland til Ejderen, men uden Rendsborg. Byerne øst for Øresund betegnes ved deres danske navne, ikke som det alt for ofte er uskik, med de nuværende svenske. Værket er inddelt i seks store kapitler og ansatsen til et syvende med konklusioner, som ikke var endelig færdigskrevet, da pennen gled Ole Degn af hænde, men sammenfatter de væsentligste træk ved værkets historiske periode, som den formede sig i de danske byer.

Første kapitel beskriver byernes rolle og funktion i et rige, hvor langt hovedparten af befolkningen levede på landet. Byerne kunne eksempelvis være defineret af kongelige slotte - indtil 1660 aktive minisamfund med mangfoldigt personale - eller ved at være fæstninger, som Christianstad og Christianopel, der begge blev grundlagt i tilstræbt fuld størrelse i Christian IV's første regeringsårtier. Kapitel to fortsætter i det store perspektiv og anskuer de relativt danske byer - hele 91 ved Reformationen (Sverige havde da 38 og Norge 8!) i det hierarki, der udsprang af størrelse, beliggenhed og betydning. I tredje kapitel flyttes perspektivet ind i byernes rum med fine gennemgange af topografiske mønstre og hustyper - såvel boliger som institutioner. Kapitel fire behandler byernes mennesker med overraskende perspektiver på indvandring og udvandring - ingen danske byer var i stand til vokse af sig selv - stof om husstandes sammensætning, ægteskabs forhold, børnedødelighed og om erhvervsliv og sociale strukturer, ikke mindst balancen mellem rige og fattige. Boligforhold og den forskellige, socialt betingede boligindretning belyses på én gang koncist og detaljeret, ikke så lidt af en formidlingsmæssig kunst. Femte kapitel, bogens længste og mest favnende, udbygger stoffet om livet i byerne: Bykultur, erhverv, undervisning og kultur, forvaltning og retsvæsen. Det enorme

temaområde gennemgås kort, præcist og med en aldrig svigtende sans for den signifikante detalje; Ole Degn er en god fortæller. Bogens sidste store kapitel, nummer seks, sætter de lokale sammenhænge ind i det store billede og beskriver, hvordan 1500-tallets gode konjunkturer og velstand forliste i forbindelse med Christian IV's fejlslagne deltagelse i Trediveårskrigen, og den efterfølgende forarmelse og almindelige nedgang kulminerede i de to sammenhængende Svenskekrige 1657-60 med Danmarks deling ved Roskildefreden, systematisk hærgen og plyndring samt ikke mindst pesten, der i 1659 tog livet af godt en femtedel af befolkningen i de to tredjedele, der nu var tilbage af det historiske Danmark. Bogens konkluderende afsnit binder sløjfe på det foregående: Som det fremgår af værkets titel, beskriver de danske byers generelle historie fra 1536 til 1720 et forløb fra fremgang gennem krise til en stilstand, der kom til at vare ved til længe efter Napoleonskrigene med enevældens residensstad København som den glimrende undtagelse. Dybest set er det en trist historie, Ole Degn fortæller, men på godt og ondt er det historien om byernes danskere gennem knap 200 år, der skabte baggrunden for det nuværende Danmark.

Livet igennem mestrede Ole Degn at bringe liv i arkivaliernes talkolonner og summariske oplysninger. Den færdighed udfolder han formidabelt i dette brede oversigtsværk. Rammen er hele det historiske Danmark, men væsentlige dele af det konkrete kildegrundlag stammer fra de righoldige arkiver fra Ribe, Helsingør, Kolding, Aarhus og Aalborg. Ole Degn bevæger mesterligt sin fremstilling fra det generelle til det konkrete og omvendt, og med det enorme reservoir af trykte kilder, han trækker på, er det lykkedes at skabe en flot afbalanceret fremstilling af hovedlinjer og detaljer i en meget velskrevet helhed. Enhver med interesse for 1500- og 1600-tallet vil kunne få endog meget stort udbytte af at konsultere dette værk.

Teksten suppleres bogen igennem af et fremragende billedmateriale, hvoraf langt de fleste fotos er optaget af Ole Degn selv. Hans billeder får selskab af portrætter og malerier fra andre sammenhænge. Flere af gengivelserne af kobberstukne bybilleder og portrætter er desværre blevet mærkeligt grynede, mens Wolfgang Heimbachs dejlige Rosenborg-maleri med skildring af en nu ukendt, dybt koncentreret slotsskriver fremtræder slemt overbelyst. Bogen er fyldt med kobberstukne byprospekter fra Peder Hansen Resens aldrig fuldførte danmarksbeskrivelse fra 1670'erne og de knap 100 år ældre bybilleder udført til Braun og Hogenbergs vældige værk om kristenhedens byer. I begge tilfælde er billedteksterne fyldt med gode iagttagelser, der støtter brødteksten.

Som oversigtsværk er "Fremgang, krise og stilstand" blevet meget vellykket, og bogen betegner en fornem mangfoldig afrunding af Ole Degns omfattende kulturhistoriske forfatterskab.

[Historie-online.dk, den 4. februar 2020]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/den-danske-reformation>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

(<http://www.historie-online.dk/boger/aktstykker-og-oplysninger-til-rigsraadets-og-staendermoedernes-historie-i-frederik-iiis-tid>)

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/aalborg-1300-1660-by-slot-og-befaestning>)

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/frederik-2-danmarks-renaessancekonger>)